

Є. О. Панасенко

аспірант кафедри суспільного розвитку і суспільно-владних відносин
Національної академії державного управління
при Президентіві України

АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК LINGUA FRANCA ТА ЇЇ РОЛЬ У СУЧАСНИХ СВІТОВИХ ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСАХ

У дослідженні доводиться вагомість англійської мови як *lingua franca* та її впливовість у контексті світової мовної політики. Виокремлено низку факторів, які вивели англійську мову на глобальний рівень, коли вона здобула статус офіційної мови міжнародного спілкування, який зберігає за собою до сьогоднішнього дня. Наукова розвідка висвітлює прогнози вчених щодо майбутнього місця англійської мови у світовому вимірі та її впливу на інші мови й політико-економічну ситуацію в усьому світі. Окрім цього, проілюстровано рівень володіння англійською мовою в різних країнах, прослідковано чіткий взаємозв'язок між соціально-економічним, науковим, технічним, культурно-інформаційним розвитком зазначених країн і регіонів та поширеністю й англійською компетентністю населення у цих країнах. Дослідження здійснено не лише в контексті окремо взятих країн, але й у фокусі політико-економічних регіонів, що дає змогу всебічно оцінити стан проблеми. На основі соціологічних даних можемо простежити чітку взаємозалежність між благополуччям і соціально-економічним процвітанням країн та процесом глобалізації й інтеграції у світовий простір, комунікативним мостом до якого є англійська мова. Зокрема, в ракурсі дослідження йдеться про рівень володіння англійською мовою на території України, показано, що англійською компетентність українців перебуває на низькому рівні. Відповідно, це виокремлює Україну з англійською, комунікативного середовища й унеможлиблює повноцінне функціонування державних та приватних установ країни на міжнародній арені, запобігає здійсненню співпраці українських кадрових ресурсів із закордонними структурами. У статті доводиться нагальна необхідність підвищення рівня англійської компетентності на всіх рівнях країни (загальнодержавний, місцеве самоврядування, приватна сфера), адже відсутність повноцінної та ефективної англійської комунікації між Україною та іншими розвиненими країнами світу лише підсилить прогалину, що неодмінно негативно впливатиме на розвиток економіки, науки, технологій, соціальної та культурної сфери.

Ключові слова: *lingua franca*, англіфікація, русифікація, *Globish*, мовна політика, глобалізація.

Постановка проблеми. Численні суспільно-політичні, соціально-економічні й культурно-інформаційні процеси у сучасному глобалізованому світі є надзвичайно взаємопов'язаними та взаємозалежними одне від одного. Взаємодія між собою як держав, наддержавних утворень, так і громадських організацій, бізнес-структур у глобальному масштабі вимагає застосування спільного, загальноприйнятого комунікативного інструментарію задля здійснення ефективної, функціональної та успішної комунікації. Таким чином, актуалізується питання застосування певної мови міжнародного спілкування, а саме *lingua franca*, яка уможливить взаєморозуміння між людьми з багатьох країн, які є носіями різних мов. Беззаперечним є факт, що в умовах глобалізації сучасного світу привертають до себе увагу

такі мови, якими послуговуються в різних кутках світу сотні мільйонів, а то й мільярди людей. Англійська мова від середини ХХ ст. закріпила за собою статус мови міжнародного спілкування й досі зберігає високе становище. Сьогодні англійську мову справедливо можна вважати мовою *lingua franca*, про що свідчать різноманітні статистичні дані, дослідження й висновки науковців. Отже, англійська мова відіграє не останню роль у контексті світових політико-економічних процесів, про що йдеться далі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Місце англійської як мови міжнародного спілкування в ракурсі політичних, соціальних, управлінських та філософських наук вивчала ціла низка науковців, зокрема Г. Дивнич, О. Домнич, О. Камшилова, Н. Пелагеша. Не менш вагомий

внесок зробили зарубіжні дослідники, зокрема Д. Кристал, С. Еванс, Д. Греддол, Ф. Грін, Р. Філіпсон, Т. Річенко, П. Стревенс. Однак у зв'язку з непостійністю та мінливістю сучасного світу мовна ситуація у глобальному вимірі за короткий час істотно змінюється, тому дані сьогодення та кількарічної давнини можуть істотно різнитися, що спонукало до здійснення дослідження.

Мета статті – окреслення ролі англійської мови як *lingua franca* у сучасних світових політико-економічних процесах.

Виклад основного матеріалу. За весь період культурно-історичного розвитку людства країни й народи потребували загального доступу до передових знань, а для цього необхідна всім зрозуміла мова. Як правило, мова найбільш численного чи впливового етносу ставала засобом комунікації на певній території. У ХХ ст. склалися обставини, які вивели англійську мову на перше місце у світовому лінгвістичному процесі. По-перше, це стало можливим завдяки воєнно-політичній потужності та економічному потенціалу англомовних країн. Саме це забезпечило активну діяльність носіїв англійської мови по всьому світі. Англійська стала першою міжнародною мовою, яка була не лише необхідною для комунікації, але й конкурентною перевагою на ринку праці та в бізнесі, адже глобальна економіка потребувала глобальної мови. По-друге, важливим став культурно-інформаційний фактор, адже медійні корпорації та масова культура зробили англійську мову ключем до інформаційних ресурсів та продуктів культури, які були значеннєвими в усьому світі. По-третє, англійська мова об'єктивно вважається простішою мовою, ніж її глобальні «конкуренти». Це єдина мова, якою спілкуються ті люди, для яких вона не рідна. Відповідно, англійська спростилась на фонетичному, лексичному, граматичному та стилістичному рівнях, а її лінгвістичні норми розширились.

Англійська є де-юре офіційною у 58 країнах світу станом на 2019 рік. Окрім цього, вона є де-факто офіційною у низці інших країн і територій, тобто офіційний статус не закріплено конституційно, але він існує на рівні практичного застосування. Англійська вважається де-факто офіційною, але не головною мовою у таких країнах, як, зокрема, Бангладеш, Кіпр, Ізраїль, Йордан, Малайзія, Мальдіви, Шрі-Ланка, ОАЕ. Вона є рідною мовою для майже 400 млн. людей [5] та однією з шести робочих мов ООН. Англійська мова найбільше з усіх мов вивчається по всьому світі. Більше 1,5 млрд. людей вивчають англійську, що більше, ніж разом взяті люди, що вивчають французьку, іспанську, китайську й німецьку [9]. Однак серед найпоширеніших мов світу було виявлено такі, як китайська (39 країн, 1,3 млрд. носіїв), іспанська (31 країна, 460 млн. носіїв), англійська (137 країн, 379 млн. носіїв), гінді (4 країни, 341 млн. носіїв), арабська (59 країн, 319 млн. носіїв), бенгальська (4 країни, 228 млн. носіїв), португальська (15 країн, 221 млн. носіїв), російська (19 країн, 154 млн. носіїв), що проілюстровано у табл. 1 [3].

Досить ємним та показовим є щорічне дослідження EF EPI. EF “English Proficiency Index” щодо визначення рівня володіння англійською мовою в різних країнах світу. Так, у 2018 році було проведено чергове дослідження, у якому взяли участь 1.3 млн. респондентів із 88 країн та територій, серед яких європейських країн нараховуються 32, азійських – 21, країн Латинської Америки – 17, африканських – 9, країн Близького Сходу – 9. Гендерна картина в дослідженні виглядає таким чином: 60% жінок та 40% чоловіків, серед яких 92% респондентів віком до 40 років, 26% респондентів середнього віку. Відзначено, що чисельність певної країни не пов'язана з рівнем володіння англійської мови, проте в невеликих країнах рівень володіння мовою, як правило, вище середнього показника.

Таблиця 1

Найпоширеніші мови світу “Ethnologue Statistics” (2019 рік)

№	Назва мови	Кількість країн, де використовується мова	Кількість носіїв у світі
1	Китайська	39	1,3 млрд.
2	Іспанська	31	460 млн.
3	Англійська	137	379 млн.
4	Гінді	4	341 млн.
5	Арабська	59	319 млн.
6	Бенгальська	4	228 млн.
7	Португальська	15	221 млн.
8	Російська	19	154 млн.

Отже, зазначене дослідження виглядає таким чином. В першу п'ятірку країн з дуже високим рівнем володіння англійською мовою увійшли Швеція, Нідерланди, Сінгапур, Норвегія, Данія. Далі йдуть ПАР, Люксембург, Фінляндія, Словенія, Німеччина, Бельгія та Австрія. Країнами з високим рівнем стали Польща, Філіппіни, Швейцарія, Румунія, Хорватія, Сербія, Португалія, Чехія, Угорщина, Малайзія, Греція. Середній рівень показали такі країни, як Індія, Нігерія, Гонконг SAR, Південна Корея, Іспанія, Ліван, Італія, Франція. Білорусь займає 38 позицію в цій категорії із 44 країн. Росія посіла 42 місце в рейтингу, а Україна – передостаннє 43 місце із 44 країн. Низький рівень володіння мовою наявний серед мешканців таких країн, як Грузія, Чилі, Китай, Тайвань, Японія, Пакистан, Індонезія, Албанія, Бразилія, Ефіопія, Гватемала, Панама, Мексика, Шрі-Ланка, Перу, Колумбія, Болівія, Єгипет, Бангладеш, Таїланд, Еквадор. Країнами з дуже низьким рів-

Рис. 1. Рейтинг щодо рівня володіння англійською мовою в різних регіонах світу, EF EPI. EF "English Proficiency Index" (2018 рік)

нем стали Іран, Марокко, Туніс, Гондурас, Сальвадор, ОАЕ, Нікарагуа, Туреччина. Всього в цій категорії нараховано 88 країн. Азербайджан зайняв 77 сходинку, Казахстан – 80, а останнє місце посіла Лівія [4].

Цікавими є показники за 2018 рік щодо рівня володіння англійською мовою за містами. Високий рівень показали Амстердам, Стокгольм, Нью-Делі, Йоганнесбург, Осло, Гельсінкі, Мумбай та інші міста. Високий рівень закріпився за такими містами, як Лісабон, Софія, Лагос, Афіни, Сеул, Буенос-Айрес, Мадрид, Шанхай. Нішу середнього рівня посіли такі міста, як Париж, Мінськ, Київ, Тегеран, Ханой, Москва, Рим, Токіо, Карачі, Дубай, Пекін. Низький рівень закріпився за такими містами, як Монтеррей, Каїр, Кіто, Анкара.

Якщо порівнювати результати на материках і частинах світу, отримаємо таку картину: в Європі найвищий показник отримала Швеція, а найнижчий – Азербайджан. В Азії найвищий рівень закріпився за Сінгапуром, а найнижчий – за Узбекистаном. В Африці має місце така картина: перше місце посіла ПАР, останнє – Лівія. В країнах Латинської Америки перше місце посіла Аргентина, а останнє – Венесуела. На Близькому Сході така ситуація: перше місце посів Ліван, а останнє – Ірак. Отже, у Європі, Азії та Африці загалом рівень володіння англійською має середній рівень. В країнах Латинської Америки загалом спостерігається низький рівень, а на Близькому Сході – дуже низький, що показано в ілюстрації (рис. 1).

Фокус уваги зосереджений на даних щодо мовних процесів у європейському просторі, які проілюстровано в дослідженнях Євробарометра "Europeans and their Languages". На національному рівні англійська мова є найпоширенішою іноземною мовою в 19 з 25 держав-членів

Таблиця 2

Рівень володіння англійською мовою в різних країнах світу, EF EPI. EF "English Proficiency Index" (2018 рік)

№	Рівень володіння англійською мовою	Основні країни
1	Дуже високий рівень	Швеція, Нідерланди, Сінгапур, Норвегія, Данія, ПАР, Люксембург, Фінляндія, Словенія, Німеччина, Бельгія, Австрія.
2	Високий рівень	Польща, Філіппіни, Швейцарія, Румунія, Хорватія, Сербія, Португалія, Чехія, Угорщина, Малайзія, Греція.
3	Середній рівень	Індія, Нігерія, Гонконг SAR, Південна Корея, Іспанія, Ліван, Італія, Франція, Білорусь, Росія, Україна.
4	Низький рівень	Грузія, Чилі, Китай, Тайвань, Японія, Пакистан, Індонезія, Албанія, Бразилія, Ефіопія, Гватемала, Панама, Мексика, Шрі-Ланка, Перу, Колумбія, Болівія, Єгипет, Бангладеш, Таїланд, Еквадор.
5	Дуже низький рівень	Іран, Марокко, Туніс, Гондурас, Сальвадор, ОАЕ, Нікарагуа, Туреччина.

на 2012 рік, де вона не є офіційною мовою, якщо не брати до уваги Великобританію та Ірландію. П'ятірку найбільш поширених іноземних мов складають англійська (38%), французька (12%), німецька (11%), іспанська (7%), російська (5%) [6].

Про вагомість ролі англійської мови як *lingua franca* у світовому політико-економічному континуумі йдеться у працях багатьох зарубіжних дослідників. Зокрема, Р. Філіпсон, Ф. Грін та Т. Річенто стверджують, що розширення сфери володіння англійської мови в глобальному масштабі обумовлено передовими політичними та економічними позиціями, встановленими спочатку Британською імперією, а потім США у ХХ ст. Однак з низки причин ситуація з глобальною англійською мовою не є проблемою. По-перше, висновок обґрунтовано тим, що англійська мова пов'язана з лінгвістичною пріоритетністю та пануванням за рахунок інших мов. По-друге, англійська мова не може функціонувати як справжня мова *lingua franca*, яка є нейтральною мовою посередника, що поважає мовну основу всіх доповідачів, які беруть участь у комунікації. По-третє, використовуються різні варіанти англійської мови, такі як британський, американський, австралійський, південноафриканський, що унеможлиблює для тих, хто не є носіями мови, процес взаєморозуміння й вимагає певної лінгвістичної уніфікації, яким є *Globish*, тобто спрощений, глобальний варіант англійської мови для світової спільноти [8; 10; 12].

Р. Філіпсон зазначає, що наддержавна політика Європейського Союзу спрямована на те, щоби сприяти поширенню та укріпленню мовного розмаїття. Проте досить часто різноманітні мовні політики в європейському просторі суперечать одна одній, за рахунок чого починає вигравати одна вагоміша та поширеніша мова, якою є англійська. Це є своєрідною експансією мови на світовій геополітичній та економічній аренах, дослідник назвав такий процес «лінгвістичний імперіалізм», порівнявши англійську мову з «монстром Франкенштейном», що не позбавлене певного сенсу [11, с. 258]. Вже сьогодні в Європі утворилися два протилежні табори експертів, які сперечаються щодо місця англійської мови в європейському просторі. Одні з них побоюються, що англійська мова незабаром почне витісняти інші національні мови Європи, інші ж не вбачають загрози з боку англійської мови та розширення сфер її впливу.

Н. Пелагеша стверджує, що у процесі спільного визнавання кількома країнами єдиної мови для комунікації визначається *lingua franca*. Післявоєнний період ознаменував формування нових міжнародних альянсів та наддержавних утворень, саме тоді англійська мова закріпилась як *lingua franca*. Ліга Націй першою надала англійській мові офіційного міжнародного статусу, а після створення такого наддержавного утворення, як ООН, вагомість англійської стала беззаперечною. Вона стала робочою мовою у міжнародних організаціях, різних агентствах та комісіях. Ще одним цікавим моментом є протистояння двох геополітичних «монстрів», а саме США та Радянського Союзу, які виборювали один в одного різноманітні сфери впливу у світі. Безперечно, культурно-інформаційний сектор є ключовим у контексті поширення сфер впливу, тому здійснювалася політика англіфікації та русифікації на різних територіях. Проте після розпаду СРСР, російська мова почала втрачати свої сильні позиції, а англійська мова почала поступово її замінювати. Окрім того, країни пострадянського простору намагалися проводити політику дерусифікації, а на заміну російській мові мала прийти англійська [1, с. 45–47]. Згідно з прогнозами деяких експертів, як зазначає Н. Пелагеша, у столітній перспективі кількість мов зменшиться із 7 000 до 200. Дослідниця прогнозує англійській мові місце другої мови у низці країн, серед яких слід назвати Китай, Японію, Корея, більшість країн Африки та Латинської Америки [1, с. 45].

Сьогодні англійська мова справедливо розглядається як засіб внутрішньої поліетнічної комунікації, яка набула глобального розмаху, екзистенції та екстраполяції в масштабах усього світового континууму. Англійська мова всередині мультикультурних етнічних спільнот Індії, ПАР, Сінгапуру виступає у статусі офіційної мови та тісно взаємодіє як з мовами іммігрантів, так і з численними автохтонними мовами. Такі мовні взаємовідносини склалися історично в результаті колоніальної експансії та мовної політики метрополії.

Таким чином, у сучасному світовому політико-економічному, торговельному та інформаційно-науковому процесах спостерігаємо таку картину. Кількість компаній, які вимагають знання англійської мови, стає дедалі більше. З 2006 року по 2016 рік кількість міжнародних підприємств по всьому світі виросла на 25%. В опитуванні 2016 року понад 70% компаній

у 28 неангломовних країнах зазначили, що знання англійської мови важливо для їхнього бізнесу, а 11% відзначили, що англійська є основною мовою в бізнесі.

Рівень володіння англійською мовою серед дорослого населення практично можна розглядати як непрямий показник відкритості суспільства, тобто якщо дорослі навчилися спілкуватися англійською, то вони мають більше можливостей щодо трудової міжнародної мобільності та більш прогресивні погляди. У країнах, де рівень володіння англійською мовою нижче, дорослі, як правило, більш консервативні, ізольовані та схильні погоджуватися з нерівністю прав і доходів. Однак це не означає, що між володінням англійською мовою та прогресивністю суспільства наявний прямий причинно-наслідковий зв'язок. Швидше за все, існує велика вірогідність того, що збільшення відкритості та зменшення нерівності обумовлюються тими ж силами, які спонукають людей прийняти англійську мову як глобальний інструмент для здійснення комунікації [4].

Володіння англійською мовою разом з інтернет-ресурсами надає людям доступ до світових, передових знань і технологій, уможлиблює ведення бізнесу по всьому світі й дає змогу ділитися своїми ідеями з ширшою аудиторією. Більше половини з 10 мільйонів найбільш відвідуваних веб-сайтів в Інтернеті послуговується англійською мовою. Передові дослідження та інновації у галузі технологій майже завжди вимагають певного знання мови. Інтернет-ресурси надають людям більше можливостей щодо прояву себе в англомовному просторі [4].

Саме американські компанії є найбільш впливовими та технологічно розвиненими у світі, майже всі найпоширеніші мови програмування сконструйовані на основі англійського вокабуляру. Англійською публікується більше документації у сфері ІТ і технологічних досліджень, ніж будь-якою іншою мовою. Цей факт дає підстави вважати, що низький рівень володіння англійською мовою ускладнює ІТ-фахівцям доступ до ключових ресурсів у своїх сферах. У більш широкому контексті обмежений доступ до нових досліджень ускладнює формування технічно грамотного класу фахівців, здатних реалізовувати новітні напрацювання у сфері ІТ-інфраструктури й керувати розвитком міжнародної інтернет-торгівлі.

З 27 країн, що увійшли до групи з високим або дуже високим рівнями володіння англій-

ською мовою, 22 розташовані в Європі. Цей успіх відображає довгий період активної реалізації політичних рішень. Незважаючи на яскраву та показову концентрацію високого рівня володіння англійською мовою саме в європейському просторі, цей регіон залишається неоднорідним щодо мовного питання [4].

Азіатські країни, які успішно займаються розвитком торгівлі й технологій, пов'язують свій успіх з високим рівнем володіння англійською мовою. Сінгапур стабільно входить в десятку кращих країн за показниками EF EPI. Рівень володіння англійською мовою в Японії дещо впав порівняно з минулим роком, але в цій країні закладаються істотні зміни. У 2017 році кількість іноземних працівників в Японії вперше перевищила мільйон людей. Англійська мова офіційно стане предметом у початковій школі у 2020 році, але без процедури перекваліфікації вчителів, тому Японія має вжити додаткових заходів, якщо вона хоче підвищити свій рівень володіння англійською мовою [4].

Латинська Америка – це єдиний регіон світу, де відбулося зниження середнього рівня володіння англійською мовою порівняно з 2017 роком. Основним фактором цього є зниження рівня володіння англійською мовою у Мексиці та Бразилії, тобто у двох найбільш населених країнах регіону. За останні десятиліття Латинська Америка істотно просунулася вперед щодо забезпечення загального доступу до освіти, але цей регіон, як і раніше, потерпає від високого рівня економічної нерівності, хиткої демократії та високого рівня злочинності, що перешкоджають формуванню кваліфікованих кадрових ресурсів. Може здатися, що ситуація з освітою в Аргентині, Чилі та Коста-Ріці, тобто країнах з багатогалузевою економікою та високим показником освіченого населення, помітно контрастує на фоні Венесуели та Нікарагуа. Однак, беручи до уваги рівень володіння англійською мовою, бачимо, що в порівнюваних країнах не спостерігається явна диференціація. В Латинській Америці рівень диференціації найнижчий у світі. Цікавим є факт, що, незважаючи на спільну мову, більшість країн у цьому регіоні веде торговельні зв'язки переважно із США, ЄС та Китаєм, ніж одна з одною [4].

У 2016–2017 роках показники рівня володіння англійською мовою в Африці виростили більше, ніж в будь-якому іншому регіоні світу. Єгипет і Нігерія показали значне підвищення, а показник EF EPI в ПАР зріс помітніше, ніж в будь-якій

іншій країні світу. Нині середні показники володіння англійською мовою в Африці можна порівняти з азіатськими. У ПАР, що є країною з найвищим рівнем володіння англійською мовою на континенті, нараховується одинадцять офіційних мов, включаючи англійську. Згідно з переписом 2011 року носіями англійської мови є тільки 10% населення, але англійська мова має широке застосування у ЗМІ та є поширеною мовою спілкування, особливо в міських районах. У Західній Африці Нігерія та Сенегал намагаються побудувати ефективну інфраструктуру й забезпечити якісну освіту населенню, отже, в обох країнах було досягнуто середній рівень володіння англійською мовою. У Сенегалі, де єдиною офіційною мовою є французька, значення англійської зростає. Північна Африка досить помітно виділяється на фоні решти континенту, включаючи дуже низький рівень володіння англійською мовою. Однак у Північній Африці поширена багатомовність, а в Алжирі, Марокко й Тунісі склалась непроста лінгвістична ситуація, за якої місцеві діалекти арабської, берберської, французької слугують для досягнення різних цілей у приватному житті, сфері освіти й органах влади. Англійська відносно нещодавно доєдналась до лінгвістичного симбіозу, але вона набуває популярності завдяки своїй нейтральності та діловому потенціалу. Для Єгипту, де приватний бізнес перебуває у стані стагнації, поліпшення рівня володіння англійською мовою в цьому році може викликати позитивну динаміку в економічній та діловій сферах. Відкритість та міжнародна торгівля принесуть Північній Африці істотну користь [4].

Географічне розташування країн Близького Сходу, які знаходяться на перетині трьох континентів, серйозно впливає на торгівлю, геополітику та освіту в цьому регіоні. Однак, незважаючи на таке вигідне розташування, рівень володіння англійською мовою на Близькому Сході нижче, ніж в будь-якій іншій частині світу. Крім того, він є одним з наймолодших регіонів світу, де середній вік становить усього 25 років, що дає йому величезний потенціал для змін. Саудівська Аравія – це найбільша арабська країна, однак її населення розкидано на величезній та нерівномірно розвиненій території, через що рівень доступу до вивчення англійської мови в освітніх закладах неоднаковий у різних частинах країни. Громадянам варто вивчати англійську, щоби відповідати вимогам нового, більш глобалізованого місцевого ринку, до створення якого праг-

не політичний клас, де жінки зможуть працювати нарівні з чоловіками. Для досягнення цього культурного перетворення вкрай важливими є програми вивчення англійської мови й підвищення професійної кваліфікації. Ліван вперше в цьому році взяв участь у дослідженні. Рівень володіння англійською мовою в Лівані значно вище за середній рівень у регіоні, що трохи підвищило загальний показник регіону [4].

В Україні ж середній рівень володіння англійською мовою за 2018 рік складає 52,86 одиниць, в Європі цей показник становить 56,64, що ненабагато вище. Варто наглядно проілюструвати місце України в рейтингу поряд із найближчими країнами. У схемі числа біля країн позначають номер країни в переліку країн світу (рис. 2). Як бачимо, Україна посідає останнє місце в рейтингу серед найближчих сусідів, що справді виокремлює її з англійськомовного комунікативного середовища й унеможлиблює повноцінне функціонування державних та приватних установ на міжнародній арені, здійснення тісної співпраці українських кадрових ресурсів із закордонними структурами. Задля всебічного та глибокого приєднання України до світового політико-економічного процесу та набуття статусу повноцінного актора на геополітичній арені в країні необхідно проводити цілеспрямо-

Рис. 2. Місце України в рейтингу EF EPI. EF "English Proficiency Index" щодо рівня володіння англійською мовою порівняно з найближчими країнами (2018 рік)

вану мовну політику в контексті Євроінтеграції та глобалізації.

Не менш цікавими є численні прогнозування щодо бачення місця англійської мови в майбутньому геополітичному й економічному процесі. Д. Крістал говорить, що нині складно робити серйозні прогнози щодо місця та вагомості англійської мови в майбутньому. На думку дослідника, варто детально проаналізувати сучасні суспільно-політичні й соціально-економічні індикатори, які йдуть в розріз із сучасними трендами. Сьогодні існує багато думок про неприйняття англійської мови як *lingua franca*. Місце англійської у світовому процесі буде нерозривно пов'язане з геополітикою та економічним впливом США. Досі не доводилося сумніватися в потужності цієї держави. Окрім зазначеної причини, Штати населяють громадяни з різних етнічних, мовно-культурних осередків з усього світу, тому для комунікації необхідна спільна мова. Задля підтримки єдності в розмаїтому суспільстві мовна політика США полягатиме в підтримці спільної мови, а саме англійської. Іммігранти, які прибувають до Штатів, вивчають англійську задля успішного працевлаштування та здобуття повноцінного громадянства. Англійська мова – це мова Уряду США, урядів низки інших держав, фінансово-економічних операцій та ведення бізнесу. Хоча сама лінгвістична структура англійської мови неодмінно зазнає змін [2, с. 123–131].

Д. Греддоль виділяє напрями ролі англійської мови у демографічних світових процесах і доходить висновків про те, що демографічні зміни є ключовим фактором визначення місця й впливовості мови у світі. Проаналізувавши особливості міжнародної міграційної політики, дослідник стверджує, що три чверті всіх мігрантів не є носіями англійської мови, а це обумовлює вивчення спільної мови, а саме *lingua franca*. Сучасні економічні процеси, зокрема події на геополітичній арені, технологічні новації потребують використання спільної мови. Англійська в цьому аспекті має істотну перевагу порівняно з іншими мовами. Дослідник зазначає, що в майбутньому мовна картина світу зазнає змін, взаємовідносини між найпоширенішими мовами трансформуються, що може викликати загрозу для непоширених мов. Інтерес до китайської мови набирає нових обертів, що виливається в окремий світовий тренд. Оскільки існує тісна взаємозалежність між глобальними мовами й благополуччям носіїв цих

мов, вивчення китайської як другої мови стає показовим фактором [7, с. 30, 48, 64].

Висновки і пропозиції. В епоху глобалізації англійська мова не лише відіграє роль комунікативного посередника в контексті окремих націй, етносів, але й охоплює всю світову спільноту, стаючи глобальним, світовим, поліетнічним та мультикультурним конгломератом. У процесі становлення світових глобальних мов англійська мова посіла провідне місце та є впливовим чинником щодо формування та реалізації геополітики, світових суспільно-політичних, соціально-економічних, культурно-інформаційних та освітніх процесів. Незважаючи на різні погляди науковців щодо послаблення ролі англійської мови на міжнародній арені, її місце й статус ще довгий час будуть незмінними за умови лінгвістичної реконструкції побудови самої мови, що спростить її використання серед носіїв інших мов у світовому комунікативному процесі.

Список використаної літератури:

1. Пелагеша Н. Новий світовий лінгвістичний порядок та його вплив на комунікаційний простір в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2010. № 4. С. 44–56.
2. Crystal D. *English as a Global Language*. Cambridge : Cambridge University, 2003. 212 p.
3. Eberhard D.M., Simons G.F., Fennig Ch.D. *Ethnologue: Languages of the World. Twenty-second edition*. Dallas, Texas : SIL International. 2019. URL: <https://www.ethnologue.com/statistics/size>.
4. EF EPI. EF English Proficiency Index. URL: <https://www.ef.com/wwru/epi>.
5. English Speaking Countries 2019. URL: <http://worldpopulationreview.com/countries/english-speaking-countries>.
6. Europeans and their languages. Special Eurobarometer 386. Report. June 2012. URL: <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/1049>.
7. Graddol D. *English Next*. London : British Council, 2006. 128 p.
8. Grin F. Fashionable Sociolinguistic Constructs: Some Implications for Politics and Policy. Paper presented at the Recode Workshop The Politics of Multilingualism: Linguistic Governance, Globalisation and Europeanization, 19–20 June 2014, University of Geneva.
9. Noack R., Gamlo L. The world's languages, in 7 maps and charts. *The Washington Post*. April 23, 2015. URL: http://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2015/04/03/the-worlds-languages-in-7-maps-and-charts/utm_term=.e7a302e8a758.

-
10. Phillipson R. English-Only Europe? Challenging Language Policy. Routledge, London. Linguistic Imperialism Continued. Routledge, New York, 2009.
11. Phillipson R. The new linguistic imperial order: English as an EU lingua franca or lingua frankensteinia? *English in European integration and globalization*. 2008. Vol. 27. P. 250–267.
12. Ricento T. Language Policy and Political Economy: English in a Global Context. Oxford : Oxford University Press, 2015.
-

Panasenko Ye. O. English as lingua franca and its role in contemporary world political and economic processes

The study proves the importance of English as lingua franca and its influence in the context of world language policy. A number of factors were identified that brought English to the global level when it acquired the status of an official language of international communication and retains it to this day. Researches shed light on scholars' predictions of the future place of English on a global scale and its impact on other languages and the political and economic situation around the world. In addition, the article illustrates the level of English proficiency in different countries and traces the clear relationship between the socio-economic, scientific, technical, cultural, and information development of these countries and regions with the prevalence and English language competence of the population in these countries. The study was conducted not only in the context of separated countries, but also in the focus of political and economic regions, which allows us to see a comprehensive assessment of the following issue. Based on sociological data, we can trace a clear interdependence between the well-being and socio-economic prosperity of countries with the process of globalization and integration into the world space, the communicative bridge to which is English itself. In particular, the study deals with the level of English language proficiency in Ukraine, and shows that the English competence among Ukrainians is very low. This, in turn, separates Ukraine from the English-speaking, communicative environment and prevents the full functioning of the state and private institutions of the country in the international area, prevents the cooperation of Ukrainian human resources with foreign structures. The article proves the urgent need to increase the level of the English language competence at all levels of the country (national, local government, private sphere), otherwise the lack of full and effective English communication between Ukraine and other developed countries of the world will only reinforce the gap, which will inevitably affect the economy, science, technology, social and cultural spheres.

Key words: *lingua franca, anglicization, russification, Globish, language policy, globalization.*